

शिक्षकांसाठी सूचना

प्रथम भाषा : मराठी - इ. पाचवी

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८

इयत्ता - पाचवी, विषय : मराठी

लेखी	तोंडी	एकूण गुण
४०	१०	५०

शिक्षकांसाठी महत्वाचे :

- शासन निर्णय दि. १४ जुलै २०१७ नुसार 'प्रगत शैक्षणिक महाराष्ट्र' कार्यक्रमातील चाचण्यांतून त्या त्या इयत्तांच्या क्षमतांबरोबरच प्रत्येक विद्यार्थ्यांने शिकण्यासाठी आवश्यक असलेल्या मूलभूत क्षमतांच्या संपादणुकीची पडताळणी करणे आवश्यक आहे.
- राज्यात '१००% विद्यार्थ्यांचा मूलभूत वाचन क्षमता विकास कार्यक्रम' कार्यान्वित झाला आहे. या कार्यक्रमात प्रत्येक विद्यार्थ्यांला मूलभूत वाचन क्षमता प्राप्त होण्यासाठी विद्यार्थिनिहाय कृती कार्यक्रम घेण्यात येत आहे. संकलित चाचणी-२ द्वारे त्या त्या इयत्तेच्या क्षमतांबरोबरच प्रत्येक विद्यार्थ्यांची मूलभूत वाचन क्षमता पडताळून पाहणे अपेक्षित आहे.
- इयत्ता दुसरी ते आठवीच्या प्रश्नपत्रिकांमध्ये प्रकट वाचनासाठी दिलेले उतारे प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या केवळ मूलभूत वाचन क्षमतेची पडताळणी करण्यासाठी आहेत. शिक्षक सूचना पत्रिकेत दिलेल्या निकषानुसार त्यासाठी गुणदान करावे.
- प्रत्येक इयत्तेत मूलभूत वाचन क्षमतेसाठी ५ गुण (मोठ्या आवाजात वाच) व मूलभूत लेखन क्षमतेसाठी ५ गुण (शब्द ऐकून लिही) असे एकूण १० गुण मूलभूत क्षमतांवर आधारित प्रश्नांसाठी आहेत.
- इयत्तानिहाय समजपूर्वक वाचन क्षमता तपासण्यासाठी स्वतंत्र गद्य/पद्य उतारा देण्यात आला आहे. तो प्रत्येक मुलाला वाचायला द्यावा व शिक्षक सूचना पत्रिकेतील निकषानुसार गुणदान करावे.

लेखी प्रश्नांबाबत शिक्षकांना सूचना

प्र. १) शब्द ऐकून लिही.

(गुण ५)

क्षेत्र : लेखन (श्रुतलेखन)

उद्दिष्ट : जोडाक्षरविरहित व जोडाक्षरसहित शब्दांचे लेखन तपासणे.

सूचना : • यादीतील शब्द मोठ्याने व स्पष्ट वाचावा. शब्दाचा अर्थ लक्षात यावा म्हणून शब्द सलग वाचावा.
• मग २ सेकंद थांबून शब्द पुन्हा वाचावा.
• मुलांचा शब्द लिहून झाल्यावर त्याला शब्द तपासण्याची सूचना देऊन शब्द पुन्हा एकदा वाचावा.

शब्द :

१) कागद	२) खजिना
३) वैभव	४) जंगल
५) माणूस	६) संध्याकाळ
७) शक्ती	८) प्रयोग
९) पवनचक्की	१०) गैरेज

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८ : शिक्षकांसाठी सूचना : इयत्ता - पाचवी : विषय - मराठी : (१)

गुणदान : प्रत्येक योग्य शब्दास अर्धा गुण याप्रमाणे गुणदान करावे.

हा प्रश्न तपासताना पुढील बाबी लक्षात घ्याव्यात. शब्द सलग लिहिला असेल व लेखननियमांनुसार बरोबर असेल तरच गुण द्यावा. उदा. 'वैभव' ऐवजी 'वयभव', 'गैरेज' ऐवजी ग्यारेज, 'शक्ती' ऐवजी 'शकती', 'प्रयोग' ऐवजी 'परयोग' असे लिहिल्यास गुण देऊ नयेत.

प्र. २) खालील उतारा मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

अ) (१) माणिक बंडोजी इंगळे ठाकूर (गुण १)

ब) हिंदी, उर्दू, मराठी पैकी एक/दोन भाषेची नावे लिहिल्यास (गुण २)
१ गुण आणि तीनही भाषेची नावे लिहिल्यास २ गुण द्यावेत.

क) खेळ, शर्यतीमध्ये पोहणे, धावणे, घोड्यावर-बैलगाड्यांवर नियंत्रण (गुण २)
साधणे, गाणे रचणे, वाद्य वाजवणे, मोठ्या ढोलांच्या तालावर नाचणे
(पैकी कोणतीही दोन कौशल्ये लिहिल्यास १ गुण आणि दोनपेक्षा जास्त
लिहिल्यास २ गुण.)

प्र. ३) खालील कविता मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

अ) (३) वासरू (गुण १)

ब) भान, भूक, तहान (पैकी कोणत्याही दोन बाबी लिहिल्यास १ गुण (गुण २)
व तीनही लिहिल्यास २ गुण द्यावेत.)

क) वासराने कळप सोडल्यामुळे ते रानोमाळ फिरू लागले. मोकट धावू लागले. (गुण २)
भूक आणि तहान विसरले. थकून गेले. त्याला कळप आठवू लागला.
ते हंबरू लागले. (या आशयाची कोणतीही एक बाब लिहिल्यास
एक गुण आणि दोन किंवा अधिक बाबी लिहिल्यास दोन गुण द्यावेत.)

प्र. ४) खालील निवेदनाचा नमुना वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

अ) स्वच्छता व पाणी पुरवठा विभाग, बुलडाणा (गुण १)

ब) पथनाट्य आणि कलापथकाच्या माध्यमातून (पैकी एक लिहिल्यास (गुण २)
१ गुण व दोन्ही लिहिल्यास २ गुण द्यावेत.)

क) ढोल, मृदंग, वेशभूषा, ध्वनिक्षेपक या साहित्यासह सकाळी १० वाजता (गुण २)
(पैकी किमान दोन साहित्याची नावे किंवा १० वाजता असे लिहिल्यास
१ गुण आणि दोन्ही लिहिल्यास २ गुण द्यावेत.)

- प्र. ५) खालील प्रश्न दिलेल्या सुचनेनुसार सोडव. (गुण १०)
- अ) चपळाई (गुण १)
- ब) “अशी पळत का आलीस? हळू यायचंस.” (गुण १)
(आलीस नंतर प्रश्नार्थक चिन्ह, यायचंस नंतर पूर्णविराम या प्रमाणे प्रत्येकी अर्धा गुण)
- क) नाम : चित्र (गुण १)
वाक्य : चित्र या नामासह परिपूर्ण वाक्य लिहिणे अपेक्षित आहे.
(फक्त नाम ओळखल्यास अर्धा गुण आणि फक्त वाक्य लिहिल्यास अर्धा गुण, दोन्ही लिहिल्यास पूर्ण १ गुण द्यावा.)
- ड) आम्ही, ती, मी, त्यांनी यांपैकी योग्य सर्वनामास अर्धा गुण याप्रमाणे (गुण २)
गुण द्यावेत.
- इ) पतीच्या निधनानंतर गोदावरीने मुलांच्या शिक्षणासाठी कंबर कसली. (गुण १)
- फ) बाहेरगावी गेलेली निकिता कालच परत आली. (गुण १)
- ग) वाचले. (गुण १)
- ह) गोड, ऊबदार, भुरभुर, चाळीसावा या योग्य उत्तरास अर्धा गुण याप्रमाणे (गुण २)
गुण द्यावेत.

प्र. ६) खाली दिलेल्या प्रसंगाच्या आधारे एक गोष्ट लिही. (गुण ५)

क्षेत्र : स्व-अभिव्यक्ती (लेखन)

उद्दिष्ट : स्व-अभिव्यक्ती तपासणे.

गुणदान : प्रमाण भाषेचा वापर अपेक्षित नाही.

गुण	निकष
५	प्रसंगाच्या तपशीलात भर घालून प्रसंगातील पात्रांना नावे देऊन गोष्ट लिहिली आहे. पात्रांच्या तोंडी संवाद/बोलणे घातले आहे.
४	प्रसंगाच्या तपशीलात भर घालून प्रसंगातील पात्रांना नावे देऊन गोष्ट लिहिली आहे.
३	संपूर्ण प्रसंगाचा एकत्र विचार करून सलगपणे केलेले लेखन.
२	त्रोटक किंवा अर्ध्यामुर्ध्या शब्दांतील लेखन. वाक्यरचना काही ठिकाणी तरी नीट आहे.
१	यांत्रिकरीत्या एकच वाक्य शब्द बदलून लिहिणे किंवा सुसंगत नसणारे विस्कळीत लेखन.
०	केवळ शब्द लिहिणे किंवा काहीही न लिहिणे.

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८ : शिक्षकांसाठी सूचना : इयत्ता - पाचवी : विषय - मराठी : (३)

प्र. ७) खाली काही शब्द दिलेले आहेत. त्या शब्दांच्या आधारे गोष्ट तयार करून लिही. (गुण ५)

झोपडी, उंट, पेन्सिल, सायकल

क्षेत्र : स्व-अभिव्यक्ती (लेखन)

उद्दिष्ट : स्व-अभिव्यक्ती तपासणे.

गुणदान :

गुण	निकष
५	दिलेल्या शब्दांचा संदर्भ लक्षात घेऊन सुसंगत अर्थपूर्ण लेखन. गोष्टीला सुरुवात आणि शेवट आहे. गोष्ट खुलविण्यासाठी बारकावे व तपशील दिले आहेत. वेगवेगळ्या पात्रांना भूमिका/संवाद दिलेले आहेत.
४	दिलेल्या शब्दांचा संदर्भ लक्षात घेऊन सुसंगत अर्थपूर्ण लेखन. गोष्टीला सुरुवात आणि शेवट आहे.
३	दिलेल्या शब्दांचा संदर्भ लक्षात घेऊन गोष्ट पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केला आहे.
२	दिलेल्या शब्दांवरून संदर्भ घेऊन सलग लेखन, काही वेळा वाक्यरचना विस्कळीत असू शकेल, गोष्ट नाही, त्रोटक लेखन.
१	शब्दांची नुसती सुटी सुटी वाक्ये लिहिलेली आहेत. वाक्यात सलगता नाही.
०	काहीही लिहिलेले नाही किंवा केवळ शब्द लिहिणे.

तोंडी प्रश्नांबाबत शिक्षकांना सूचना

प्र. ८) खालील उताऱ्याचे प्रकट वाचन करून घेणे.

(गुण ५)

उद्दिष्ट :

- हा प्रश्न विद्यार्थ्यांची मूलभूत वाचन क्षमता तपासण्यासाठी आहे.

प्रश्नकर्त्यासाठी सूचना :

- हा प्रश्न तोंडी असल्याने एकेका विद्यार्थ्याला जवळ बोलावून घ्यावयाचा आहे.
- वर्गात जास्त मुले असल्यास दोन ते तीन दिवसात चाचणीचा हा भाग पूर्ण करता येईल.

प्रश्नकर्त्याने देण्याची सूचना : मी तुला एक उतारा वाचायला देणार आहे. तो उतारा मोठ्या आवाजात वाच.

उतारा :

समीर चेंडू उडवत होता; खाली येणारा चेंडू हातांनी पकडत होता. एकदा, दोनदा चेंडू पकडला आणि समीरला खूप आनंद झाला. त्याला वाटलं आणखी उंच उडवावा चेंडू, मग उडवला तसा. चेंडू वेगानं खाली आला. समीर तयारीतच होता. त्याने तो बरोबर पकडला. तो खूप आनंदी झाला. त्याला वाटलं आईला, बाबांना आणि ताईला दाखवावं. ते खूश होतील आणि मला शाबासकी देतील.

वाचनासाठी गुणदान :

गुण	निकष
५	उताऱ्याचे योग्य गतीने पूर्णविराम व स्वल्पविराम चिन्ह लक्षात घेऊन वाचन.
४	काही वाक्यांचे पूर्ण विरामचिन्ह लक्षात घेऊन केलेले वाचन.
३	उताऱ्याचे प्रयत्नपूर्वक वाचन. वाचनातून वाक्याचा बोध होतो आहे.
२	मदत न करता शब्दांचे वाचन. वाचनातून वाक्याचा व अर्थाचा बोध होत नाही.
१	मदत करून काही शब्दांचे वाचन, वाचनातून वाक्याचा बोध होत नाही.
०	उतारा वाचण्यात रस दाखविला नाही, मदत करून ही वाचता आले नाही.

प्र. ९) खालील उताऱ्याचे वाचन करून घेणे.

(गुण ५)

उद्दिष्ट :

- हा प्रश्न मुलाचे आकलन तपासण्यासाठी आहे.

प्रश्नकर्त्यासाठी सूचना :

- हा प्रश्न तोंडी असल्याने एकेका विद्यार्थ्याला जवळ बोलावून विचारावयाचा आहे.
- वर्गात जास्त मुले असल्यास दोन ते तीन दिवसांत चाचणीचा हा भाग पूर्ण करता येईल.

प्रश्नकर्त्याने देण्याची सूचना : मी तुला एक उतारा वाचायला देणार आहे. तो उतारा वाच. मग मी काही प्रश्न विचारणार आहे. त्यांची उत्तरे तू द्यायची.

उतारा :

आशाचे आजोबा लहान मुलांसाठी छान गोष्टी लिहायचे. अलीकडे मात्र तिच्या आजोबांना भराभरा लिहायला जमत नव्हते. एक गोष्ट लिहायला त्यांना खूप वेळ लागे.

एके दिवशी आशाने आजोबांना विचारले, “आजोबा तुम्ही संगणक का वापरत नाही? त्याने तुम्ही भराभर काम करू शकाल.” तेव्हा तिचे आजोबा म्हणाले, “अगं, मला संगणक वापरता येत नाही. आता या वयात संगणक शिकायचा म्हटलं तर शक्य नाही. मी आता म्हातारा झालोय.”

आशा म्हणाली, “मी शिकवीन तुम्हाला संगणक कसा वापरायचा ते. सोपं आहे ते.”

आजोबांना खात्री वाटत नव्हती की आपल्याला संगणक वापरता येईल म्हणून. पुढे घरातच त्यांचा संगणक शिकविण्याचा क्लास चालू झाला. काही दिवसातच आशाचे आजोबा संगणक कसा वापरायचा हे शिकले.

प्र. ९) आता मुलाने वाचलेल्या उताऱ्यावर आधारित खालील प्रश्न विचारणे. (गुण ५)

- उत्तरे शोधण्यासाठी उतारा परत वाचण्याची संधी मुलास द्यावी.

	योग्य उत्तर	गुण
अ) आशाचे आजोबा कोणासाठी गोष्टी लिहायचे?	(२)	(१)
१) वृद्धांसाठी २) लहान मुलांसाठी ३) सर्वांसाठी		
ब) आजोबांना कशाची खात्री वाटत नव्हती?	(३)	(२)
१) त्यांना गोष्ट लिहिता येईल.		
२) त्यांना संगणक वापरता येणार नाही.		
३) त्यांना संगणक वापरता येईल.		
क) आशाच्या आजोबांना आधी गोष्ट लिहायला खूप वेळ का लागे?		(२)
(आजोबा आता म्हातारे झाले होते. त्यामुळे त्यांना भराभरा लिहायला जमत नव्हते या आशयाचे उत्तर स्वीकारावे.)		

■■■